

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ З ЕТНОДИЗАЙНУ КЕРАМІКИ

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROVIDING QUALITY PROFESSIONAL TRAINING FROM ETHNODESIGN OF CERAMICS

У статті досліджено основні педагогічні умови забезпечення ефективної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва до застосування етнодизайну кераміки у професійній діяльності. Визначено зміст дефініції «етнодизайн кераміки» та розкрито суть терміна «педагогічні умови».

Першою важливою педагогічною умовою вибрано створення мотиваційно значущого навчального середовища. Зазначено, що мотиваційно значуще середовище допоможе майбутнім художникам декоративно-прикладного мистецтва зрозуміти важливість збереження та використання народних традицій у проектуванні сучасних керамічних композицій. Описана друга педагогічна умова, яка забезпечить розвиток етнодизайнерських компетентностей: вивчення та аналіз керамічної продукції усіх регіональних гончарних осередків України. Наголошено, що ця умова сформує у майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва вміння використовувати та інтерпретувати народні традиції, національні надбання у фаховій діяльності. Висвітлюються основні методи роботи та творчої інтерпретації регіональних традицій: «Цитування», «Творча реставрація», «Стилізація», «Співбесіда з етномистецтвом», «Асоціація», «Діалог із традицією».

Охарактеризовано третю педагогічну умову: забезпечити вільне володіння сучасними технологіями, комп'ютерними програмами, новітніми матеріалами, інструментами.

Не менш важливою та заключною педагогічною умовою професійної підготовки художників-керамістів до застосування етнодизайну у професійній діяльності стає виділення сильних сторін майбутнього художника декоративно-прикладного мистецтва, створення основи для розвитку авторського бренду, формування власного стилю, підсилення підприємницьких навичок. У статті наголошується на важливості розвитку творчих та інтелектуальних здібностей студента за допомогою вільного використання національних надбань, а також усіх можливостей сучасного світу.

Ключові слова: педагогічні умови, етнодизайн кераміки, майбутні художники деко-

ративно-прикладного мистецтва, етнічні регіони.

The article describes the main pedagogical conditions for ensuring effective professional training of future artists of decorative and applied arts to the application of ethnic design of ceramics. The meaning of the definition "ethnodesign of ceramics" is defined and the essence of the term "pedagogical conditions" is revealed.

The first important pedagogical condition is the creation of a motivational and meaningful learning environment. It is noted that the motivational-significant environment will help future artists of decorative and applied arts to understand the importance of preserving and using folk traditions, the achievements of pottery centers in the design of modern ceramic compositions.

The second pedagogical condition that will ensure the development of ethnodesign competencies is the study and analysis of techniques of creation, methods of decorating ceramics of all regional pottery centers of Ukraine. This condition will form in future artists of decorative and applied arts the ability to use and interpret folk traditions, national heritage in professional activities. The main methods of creative interpretation of regional traditions in the design of ceramics are mentioned: "Citation", "Creative restoration", "Stylization", "Interview with ethno-art", "Association", "Dialogue with tradition".

The third pedagogical condition is characterized: free possession of modern technologies, computer programs, the latest materials, tools. Highlighting their strengths, creating a basis for brand development, the formation of the author's style becomes the final and no less important component of the professional training of artists – ceramists for the use of ethnic design in professional activities.

The article emphasizes the importance of developing creative and intellectual abilities of students through the free use of national heritage and all the possibilities of the modern world.

Keywords: pedagogical conditions, ethnodesign of ceramics, future artists of decorative and applied art, ethnic regions.

УДК 738.378:37.01
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-1.31>

Роїк Ю.В.,

аспірантка кафедри теоретичних дисциплін та професійної освіти Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва та дизайну імені Михайла Бойчука

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Професійна підготовка майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва у закладах вищої мистецької освіти потребує новітніх ефективних шляхів, наукових підходів, педагогічних умов для формування нової генерації художників-керамістів, здатних створити свій особистий бренд, застосовуючи етнодизайн. Тобто, не відриваючись від традиції, національного коду, створювати нові твори декоративно-прикладного мистецтва, зразки етнодизайну кераміки.

Отже, у процесі професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мис-

тецтва до застосування етнодизайну кераміки педагогічні умови є необхідними обставинами, які забезпечать ефективний розвиток етнодизайнерських компетентностей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Етнодизайн як важлива складова частина професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва став головним предметом наукових досліджень Б. Тимкова, В. Тименка, М. Близняка, Л. Оршанського. Також різні аспекти етнодизайну висвітлено у працях В. Бутенка, А. Бровченка, В. Жлудько, Л. Корницької, А. Крижанівського, Е. Муртазаєвої, А. Руденченко.

Безперечно, результат професійної підготовки залежить від педагогічних умов. Термін «педагогічні умови» був предметом дослідження К. Дубич, Н. Житник, Ю. Костюшко та інших. Дослідження найефективніших педагогічних умов організації навчального процесу висвітлено у працях В. Стасюк, Ю. Бабанського, С. Савельєвої, А. Литвина. Однак варто зауважити, що проблема дієвих педагогічних умов для формування у майбутніх художників-керамістів етнодизайнерських компетентностей ще не була досліджена. Вказана причина стала основною під час написання статті.

Метою статті є формування комплексу відповідних педагогічних умов, які підвищать результативність професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва до застосування етнодизайну кераміки у професійній діяльності; пошук шляхів реалізації сформованого комплексу педагогічних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сьогодні глобалізаційні процеси, потреби ринку, стан суспільства вимагають докорінної перебудови освітнього процесу, а ідея модернізації та націоналізації сучасної мистецької освіти спричиняє науковий інтерес до професійної підготовки художників декоративно-прикладного мистецтва. Новаторська ідея розвитку сучасної української мистецької освіти полягає у поєднанні національних традицій з новітніми технологіями, теоретичних знань із практичною діяльністю. Тому, аналізуючи науково-педагогічну літературу та сучасні тренди, можна відзначити, що нині особливого значення набуває пошук найбільш дієвих педагогічних умов, необхідних для формування у майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва компетентностей з етнодизайну. На нашу думку, важливо виявити такі педагогічні умови професійної підготовки до застосування етнодизайну кераміки, за яких усі зазначені вище компоненти би взаємодіяли.

Насамперед роз'яснимо, що таке етнодизайн кераміки. Етнодизайн кераміки – це система організаційно-педагогічних заходів, зорієнтованих на особистісний розвиток художника декоративно-прикладного мистецтва на національних традиціях та сучасних технологіях, метою і кінцевим результатом якого має стати готовність до виконання професійної діяльності [7]. Головна мета та завдання етнодизайну кераміки – це свідомо інтерпретація художниками-керамістами національних традицій – потужного джерела натхнення, та пошук авторського стилю, опираючись на досвід поколінь, код нації.

Для реалізації ідей професійної підготовки художників декоративно-прикладного мистецтва до застосування етнодизайну кераміки необхідно створити певні педагогічні умови у закладах вищої мистецької освіти. Зазначимо, що педагогічні

умови – це цілеспрямовано організоване викладачем педагогічне середовище, система педагогічних засобів, комплекс педагогічних взаємодій. К. Дубич визначає «педагогічні умови» як сукупність взаємозалежних і взаємозумовлених заходів педагогічного процесу, які забезпечують досягнення конкретної мети [1, с. 79]. На думку В. Стасюк, педагогічні умови професійної підготовки – це обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групи людей [8]. Проаналізувавши знайдені нами визначення терміна «педагогічна умова» різних дослідників, ми розуміємо дефініцію «педагогічні умови» у контексті нашої статті як сукупність обставин, засобів і заходів, підходів, психологічних компонентів, які сприяють якісній підготовці майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва до застосування етнодизайну кераміки у професійній діяльності.

Дослідивши зміст етнодизайну кераміки, ми виокремили педагогічні умови, які, на нашу думку, створять найбільш позитивний вплив на студентів та забезпечать успішний розвиток етнодизайнерських компетентностей у майбутніх художників-керамістів.

Ми виділили такі організаційно-педагогічні умови, як:

1) створення мотиваційно-ціннісного середовища для підвищення мотивації до етнодизайнерської діяльності майбутнього художника декоративно-прикладного мистецтва;

2) активізація та розвиток етнодизайнерських компетентностей за рахунок вивчення особливостей регіональних гончарних осередків України, співпраці з народними майстрами та освоєнням основних методів художньої інтерпретації національних надбань;

3) активізація навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців із етнодизайну кераміки за рахунок використання новітніх технологій (ІТ), матеріалів та комп'ютерних програм;

4) розвиток власного бренду, який виділить студентів із потоку конкурентів; розвиток підприємницького складника – від самопрезентації до формування особистої стратегії розвитку художника-кераміста.

Розглянемо їх детальніше. Першою важливою педагогічною умовою є створення мотиваційно-значущого навчального середовища. Мотиваційно-значуще середовище допоможе майбутнім художникам декоративно-прикладного мистецтва зрозуміти важливість збереження та використання народних традицій, національних надбань у сучасних творах мистецтва, відчути позитивне ставлення до народних ремесел та новітніх технологій, зміцнити задоволення особистими досягненнями, сформувати мету навчання та освоєння фаху.

Як відомо, мотивація є рушійною силою та важливим поштовхом до всіх починань. За словами І. Зимньої, мотивація – «механізм запуску» будь-якої діяльності (праці, спілкування, пізнання). Якщо немає успіху, то мотивація згасає, що негативно впливає на виконання певної діяльності. І. Зимня вважає, що, окрім мети, мотивів, потреб, інтереси, бажання і наміри також спонукають та активують людську діяльність [2, с. 32].

Ми вважаємо, що для підсилення мотивації у майбутніх художників-керамістів під час професійної підготовки до застосування етнодизайну кераміки варто застосовувати «Метод моделювання ситуацій професійної спрямованості». Такий метод пропонує використання завдань, які дають студентам можливість активізувати творчі, підприємницькі, етнодизайнерські вміння для досягнення поставленої мети та виконання потрібного завдання, а саме розроблення конкретного замовлення від дизайнера інтер'єрного чи екстер'єрного середовища. Окреслений метод доцільно використовувати під час роботи з проектами, підключаючи до професійної підготовки майбутніх художників-керамістів реальних замовників. Наприклад, студенти отримують завдання виготовити у власному стилі керамічні предмети (тарелі, вази, лампи, чаші тощо), декоративні композиції з етнічними елементами для певного сучасного інтер'єру. Застосування цього методу підвищує професійний інтерес студентів, активізує наявні знання, закріплює навички аналізу й узагальнення, розвиває творчі здібності та підприємницьку, соціальну сторону особистості. За допомогою цього методу готується фахівець, який готовий до реальних умов та обов'язково буде затребуваним спеціалістом після закінчення навчання.

Вивчення техніки створення та декорування глиняних виробів регіональних гончарних осередків України, на нашу думку, також є важливою педагогічною умовою, яка забезпечить розвиток етнодизайнерських компетентностей та сформує у майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва вміння використовувати та інтерпретувати народні традиції, національні надбання у фаховій діяльності.

До найважливіших етнографічних гончарних регіонів України ми віднесли: Наддніпрянщину, Слобожанщину, Полтавщину, Поділля, Полісся, Буковину, Волинь, Прикарпаття, Закарпаття, Сокальщину, Гуцульщину та Покуття. Але знання представленої керамічної продукції регіонів є критично недостатнім для виведення мистецтва кераміки на новий рівень. Тому сучасні художники-керамісти повинні навчитися не просто копіювати народну кераміку, а й вміло використовувати методи опрацювання фольклорного матеріалу. Погоджуючись з О. Петровою, ми виділили найефективніші методи роботи з народними орна-

ментами, формою, композицією, кольором: «Стилізація», «Співбесіда з етномистецтвом» та «Діалог з традицією» [3]. Також проведений нами аналіз дослідницьких матеріалів дає можливість виділити основні методи проектування керамічних виробів на основі традицій: «Цитування», «Копіювання», «Інтерпретація», «Стилізація» й «Асоціація». Розглянемо їх детальніше.

Методи «Інтерпретація» та «Стилізація» покликані розвивати тонке світосприйняття та креативність, адже змушують побачені способи декорування (ритування, димлення, молочіння, фляндрівка та інші), стилістичні особливості, орнаменти перефразувати, подати у новому амплуа. За переконаннями В. Радкевич, від майбутнього фахівця необхідно вимагати не тільки високої технічної майстерності, а й свідомого творчого ставлення до своєї художньої діяльності та її результатів, глибокого проникнення в художню культуру народного промыслу, в якому він працює, знання тенденцій розвитку сучасного декоративно-вжиткового мистецтва українського народу [5 с. 420]. Тому найбільш широкі можливості надає метод «Асоціація».

«Асоціація» – це творчий метод, який дає змогу, переосмисливши всю отриману інформацію, створювати сучасні твори художньої кераміки, наділені емоцією, енергетикою, відчуттям першоджерела.

Нам імponує вислів М. Некрасова: «Чим глибше засвоює художник місцеві традиції, тим яскравіше виявляється його творча індивідуальність» [4, с. 20]. Все вищесказане підтверджує нашу думку, що єднання професійного мистецтва з регіональними етнічними традиціями є найперспективнішим способом розвитку мистецтва художньої кераміки.

Третя педагогічна умова передбачає орієнтацію професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва на ІТ (інформаційні технології). Відзначимо, що поєднання ідей інтеграції традиційного з сучасним дає можливість розглянути питання підготовки майбутніх художників до застосування етнодизайну кераміки на якісно новому рівні.

На нашу думку, сучасні художники-керамісти для створення авторських керамічних композицій можуть користуватися графічними, живописними та скульптурними Digital-програмами. Для створення графічних та кольорових ескізів майбутні художники декоративно-прикладного мистецтва сміливо можуть використовувати Adobe Illustrator, Adobe Photoshop, Adobe Fresco та інші. Підбір колірної гамми буде значно простішим з такими ресурсами, як Adobe Kuler, Colrd, Colorcheme та ін. Після розроблення ескізу, підбору колірної гамми можна переходити до 3D-скульптингу. Найпопулярнішими програмами для 3-скульптингу є Blender, Zbrush, Maya та інші.

Впровадження інформаційних та цифрових технологій значно оптимізує освітній процес майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва. Серед найефективніших напрямів організації освітньої діяльності з етнодизайну кераміки є використання 3D-моделювання творчих проектів з їх подальшою презентацією в інтер'єрному чи екстер'єрному середовищі. Уведення ІТ-технологій у професійне навчання має для сучасного художника-кераміста багато переваг, таких як творча візуалізація (розвиток конструктивного мислення), оперативність (швидка зміна ідеї, розвиток композиційного мислення), мобільність та потужна мотивація (відчуття потреби та розуміння в сучасних виробництвах) [6, с. 40].

Завершальною педагогічною умовою нашого комплексу ефективної професійної підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва до застосування етнодизайну кераміки є впровадження блоку з розвитку підприємницької діяльності, створюючи національний сувенірний автентичний продукт, самопрезентацію та створення авторського бренду. Навчання підприємницькій діяльності повинно обов'язково включати моделювання особистої craft-стратегії. Наприкінці навчання сучасний художник-кераміст має володіти художніми, технологічними, етнодизайнерськими знаннями та вміннями, вміло оперувати отриманою основою для розвитку власного бренду та підкорення нових вершин в професії.

Варто зазначити, що сутність згаданих педагогічних умов полягає у зміні негативного або байдужого ставлення майбутнього художника декоративно-прикладного мистецтва до народних мотивів, національних надбань, сучасних технологій та нововведень на усвідомлене, успішне навчання.

Висновки. На основі аналізу й узагальнення науково-педагогічної літератури у статті нами охарактеризовано комплекс найефективніших педагогічних умов щодо формування компетентностей з етнодизайну кераміки у майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва, серед яких: створення мотиваційно-ціннісного середовища; вивчення особливостей регіональних гончарних

осередків України, освоєння основних методів художньої інтерпретації національних надбань; використання новітніх технологій (ІТ), матеріалів та комп'ютерних програм; розвиток підприємницької складової. Отже, на шляху становлення етнодизайну кераміки як важливої складової частини сучасного навчання майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва є помітні педагогічні здобутки, але й залишається чимало питань, які потрібно ще вирішувати та досліджувати. У перспективі плануємо включити комплекс педагогічних умов у повноцінну модель підготовки майбутніх художників декоративно-прикладного мистецтва до застосування етнодизайну кераміки у професійній діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дубич К. . Особистісно орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Рівне. 2007. 267 с.
2. Зимняя И.А. Социальная работа как профессиональная деятельность. *Социальная работа*. 1992. Вып. 2. С. 32–37.
3. Петрова О.Н. Заметки о категориях «прекрасного» и «безобразного» в художественной практике Украины. *Санкт Петербургское философское общество*. 2001. № 4. С. 401–423.
4. Некрасова М.А. К вопросу о понятии «народный мастер». О природе его творчества. *Народные мастера. Традиции, школы*. 1985. Вып. 1. С. 20.
5. Радкевич В.О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю : монографія. Київ : УкрІНТЕІ, 2010. 420 с.
6. Роїк Ю.В. Використання інформаційних технологій у етнодизайну кераміки. Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці : зб. матеріалів учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. студ. і молод. учен. Київ : Видавничий центр КНУКІМ, 2020. 216 с.
7. Роїк Ю.В. Етнодизайн кераміки: сутність поняття. Сучасний рух науки : тези доп. III між нар. наук.-практ. інтер.-конф., 1–2 жовтня 2018 р. Дніпро, 2018. С. 545–550.
8. Семенова А. Словник-довідник з професійної педагогіки. Одеса: Пальміра, 2006. 272 с.